

After the presentation of the content of the individual registers, a lengthy appendix is added, giving, in chronological order, the titles or summaries of the acts of the Priors General before 1625, which are preserved in the Archivium generale o.s.m., but outside of their proper registers. This is followed by an analytical index of names, both of persons and places.

The importance of such a work lies in its instrumental value for students of church history, and particularly of Servite history. The first three registers analysed are the only ones that remain from the first century of the Order's existence. They belong to the few documents that throw any light on the extremely difficult period immediately preceding and following the definitive approbation in 1304. The most complete group of registers refers to the period of the Reformation and the Catholic counter-Reformation in which the religious orders played such a notable rôle. The assimilation of the Tridentine principles and norms into the legislation of the Order can be traced.

The work of Dias is serious, highly technical, and heavily documented.

R. CANNING O.S.A.

Gedenkboek Orde van Prémontré 1121-1971. Averbode, Abdij der Norbertijnen, 1971, 390 pp. geïllustreerd.

Het 850-jarig bestaan van de Orde van Prémontré heeft de Norbertijnen van Averbode tot bezinning gebracht, welke zij in een gedenkboek blijvende vorm hebben gegeven.

Het grafisch uitstekend verzorgde werk, dat met vele tekeningen en platen verlucht is, bevat in een eerste afdeling artikelen van schrijvers zowel uit Europa als uit de Verenigde Staten. Het zijn voornamelijk historische en spirituele beschouwingen : het ontstaan van de reguliere kanunniken; de persoon van de heilige Norbertus; de oorsprong van de praemonstratensers; de voortgang der orde, verscheidenheid en centralisatiepogingen; haar rol in de intellectuele wereld der 12^e en 13^e eeuw; de norbertinessen; de lekebroeders.

Uitvoerige aandacht is er besteed aan de invloed van Augustinus op de spiritualiteit van de orde. Door de Regel van deze kerkvader aan te nemen volgens de toenmalige *ordo novus* voegde de gemeenschap rond Norbertus zich niet alleen in woorden naar Augustinus' levenswijze, doch trachtte hem ook metterdaad na te volgen en beschouwde hem als *pater noster*. De Saksische provincie noemde zich zelfs *ordo sancti Augustini*. Ook in talrijke geestelijke geschriften van norbertijnse hand blijkt Augustinus een hogere plaats te bekleden, dan hij reeds in het middeleeuws denken innam.

Prof. T. van Bavel O.S.A. schrijft over de evangelische betekenis van Augustinus' Regel, die gestoeld werd op het ideaal van de christe-

lijke gemeente van Jerusalem : in gemeenschappelijk leven één van hart en geest te zijn op weg naar God ; daarmee verbonden een onvoorwaardelijke eerbied voor de persoon van de ander, welke slechts in nederigheid bereikt kan worden. Concretisering van openheid en nederigheid wordt gevonden in de gemeenschap van goederen. Een vertaling van de Regel in het Nederlands is aan dit artikel toegevoegd.

In een tweede afdeling wordt het huidige beeld van de orde geschetst met lijnen, die naar de toekomst wijzen. De Brabantse abdijen staan hier in het middelpunt.

Het boek wordt besloten met de door Kardinaal Villot namens Paus Paulus geschreven brief aan de orde, ter gelegenheid van haar jubileum.

M. SCHRAMA O.S.A.

Gabrielis Biel Collectorium circa quattuor libros Sententiarum. Prologus et Liber primus. Auspiciis Hans Rückert, ediderunt Wilfridus Werbeck et Udo Hofmann. Tübingen, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1973, XL-787 pp.

For some decades a growing interest can be seen in the work of Gabriel Biel († 1495). This theologian was born in Speyer and studied in Heidelberg, Erfurt and Cologne. In 1484 he was appointed professor at the university of Tübingen, having in 1462 joined the Brethren of the Common Life as a priest. Through his students Steinbach and Nathin he exercised influence on Staupitz, Bartholomeus of Usingen and Luther. Luther read his *Collectorium* very intensely, and, as Melanchthon tells us, also knew whole sections by heart.

Although Biel says that Ockham is his guide, he also consults other theologians, even some of the *via antiqua*, where Ockham treats of a specific question in less detail. This seems to be the case especially in the second, third and fourth books of the *Collectorium*, where he does not have at his disposal Ockham's *Ordinatio* as he had for the first, but had to content himself with the *Reportationes* of the Inceptor Venerabilis. In the foreword to the posthumously edited *Collectorium* different authors are named by Steinbach : Peter Lombard, Alexander of Hales (*Summa Halensis*), Bonaventura, Thomas, Duns Scotus, Ockham, Holcot, Gregory of Rimini, Adam Woodham, Oyta and Peter of Ailly. Aristotle and Augustine are, of course, the two most important authorities for Biel. He calls the latter *Theologorum Maximus* (p. 7), while he continuously refers to Ockham as *Doctor* or *Auctor* (e.g. p. 274 ; 280).

It is striking how careful Biel is in citing his sources when it is a question of authors of his own trend. The texts are reproduced correctly as regards content, and precise references are given. For texts of e.g. Augustine, Peter Lombard, Thomas, Gregory of Rimini, however, he does not hesitate to tear the cited texts from their con-